

УДК 811.161.2'367.335

Христіанінова Р. О.

ЛІНГВІСТИЧНИЙ СТАТУС БЕЗСПОЛУЧНИКОВИХ СКЛАДНИХ УТВОРЕНЬ

Статтю присвячено з'ясуванню лінгвістичного статусу безсполучникових складних утворень у сучасній українській літературній мові, зокрема, акцентовано увагу на особливостях їхньої формально-граматичної та семантико-синтаксичної організації, визначено відмінні риси, що уможливають зарахування тих чи тих безсполучникових конструкцій до різних типів складних речень.

Ключові слова: безсполучникова складна конструкція, складні речення зі взаємозалежними частинами, складнопідрядні речення, складносурядні речення, складні речення з недиференційованим синтаксичним зв'язком.

Проблема безсполучникових складних конструкцій давня (на існування складних одиниць без сполучників у східнослов'янському мовознавстві уперше звернув увагу ще М. В. Ломоносов), але й дотепер остаточно не розв'язана. До 50-х років ХХ ст. загальноприйнятим було витлумачення цих утворень як складносурядних або складнопідрядних речень із пропущеними сполучниками. Проте вже В. О. Богородицький відзначав, що звичайний поділ усіх складних речень на складносурядні і складнопідрядні хибує на деяку штучність, особливо, коли намагаються живу різноманітність мови вкласти в ці наперед вказані й надмірно категорично розмежовані рубрики [3, с. 229]. О. М. Пешковський визначив три типи засобів поєднання частин складного речення – сполучники, сполучні слова та сполучні паузи, основною ознакою останніх він уважав інтонацію. Учений наголошував, що в безсполучниковому складному реченні інтонація (певні її характеристики) виконує ті самі функції, що й сполучні засоби в сполучникових складних реченнях. На основі цього, крім складносурядних та складнопідрядних, дослідник виокремив ще й недиференційовані складні речення. Сполучникові складні речення він чітко розподіляє на складносурядні і складнопідрядні.

У безсполучникових реченнях, на його думку, все залежить від того, «наскільки значення певної інтонації тотожне значенню тієї чи тієї групи сполучників» [13, с. 470]. О. М. Пешковський визначив три типи інтонації, які відповідають трьом типам сполучників: причиновим, пояснювальним, єднальним. Два перших інтонаційних типи безсполучникових речень він зараховує до складнопідрядних, а третій – до складносурядних. Усі інші безсполучникові речення, у яких інтонація не відповідає значенню тієї чи тієї групи сполучників, він зарахував до недиференційованих складних речень, у яких нема протиставлення підрядність / сурядність. Цю думку в наш час розвинув І. Р. Вихованець (його розуміння безсполучникових конструкцій розглянемо нижче).

У 50-х роках ХХ ст. М. С. Поспелов запропонував принципово нове розуміння безсполучникових складних речень: їх було визнано особливим структурно-семантичним класом складних речень і протиставлено складносурядним та складнопідрядним [14]. Під впливом наукових розвідок М. С. Поспелова безсполучникові речення як окремий тип розглядають багато синтаксистів другої половини ХХ ст. [1; 4; 8; 9; 11; 19; 20; 22; 24 та ін.]. Проте дехто з мовознавців і

далі всі складні речення продовжував поділяти на складнопідрядні і складносурядні, трактуючи безсполучникові речення як їхні різновиди [5, с. 283, 308; 7, с. 190, 256; 10, с. 41–85; 15, с. 330; 17, с. 31; 21, с. 68–118 та ін.]. Відомі також спроби покваліфікувати безсполучникові складні речення як власне текстові утворення (безсполучникові поєднання речень) або комунікати, які не набули адекватного мовно-системного виміру [12; 16; 18]. Однак переважна більшість українських дослідників визнає безсполучникові складні конструкції одиницями мовної системи, що мають синтаксичну форму, яка базується на відповідному типі синтаксичного зв'язку, та синтаксичне значення, сформоване семантико-синтаксичними відношеннями між предикативними частинами [6; 9; 24 та ін.].

І. Р. Вихованець розробляє засади функційно-категорійної граматики, із позицій якої пропонує нову типологію складних речень. Узявши за основу тип зв'язку між предикативними частинами, він виокремлює чотири основні класи складних речень: складносурядні, складнопідрядні, складні речення зі взаємозалежними частинами та безсполучникові складні речення з недиференційованим синтаксичним зв'язком [6]. Цю класифікацію на матеріалі російської мови підтримує Ю. І. Беляєв [2]. Підкреслимо, що І. Р. Вихованець вважає, що «визначальні для складних речень сурядний і підрядний зв'язки поширюються на сполучниковий і безсполучниковий різновиди цих конструкцій» [6, с. 304]. «Належність деякої частини безсполучникових конструкцій до складносурядних і складнопідрядних речень визначається типом синтаксичного зв'язку – сурядним і підрядним, які виявляють тотожні синтаксичні властивості як у сполучникових, так і безсполучникових складних реченнях» [6, с. 348]. Деякі безсполучникові конструкції належать до складних речень зі взаємозалежними частинами. Проте основна і типова частина безсполучникових конструкцій, їхнє ядро – це складні речення з недиференційованим синтаксичним зв'язком, що становлять окремий формально-граматичний тип у системі як безсполучникових, так і в загальній системі складних речень [6, с. 348–349]. Отже, безсполучникові синтаксичні конструкції, за І. Р. Вихованцем, належать до чотирьох типів складних речень: із недиференційованим синтаксичним зв'язком, зі взаємозалежними частинами, складносурядних та складнопідрядних. Такий підхід до потрактування лінгвістичної сутності безсполучникових синтаксичних конструкцій, на нашу думку, найпереконливіший та найумо-

тивованіший, адже вибудовано його в одній логічній площині.

Мета пропонованої статті – окреслити відмінні риси безсполучникових складних конструкцій, що уможливають зарахування їх до різних типів складних речень.

Визначальною диференційною ознакою, що розмежує основні типи синтаксичних зв'язків і відповідно основні типи складних речень, є напрямок синтаксичної залежності. Предикативний зв'язок характеризується двобічною спрямованістю, залежністю поєднаних компонентів. Він формує складні речення зі взаємозалежними частинами. Цей тип складних речень непоширений, він ґрунтується на структурі простого двоскладного речення, є його аналогом [6, с. 346]. Одна з предикативних частин таких речень заповнює позицію суб'єкта, відкриту семантико-синтаксичною валентністю предиката, тобто у формально-граматичному аспекті функціонує в ролі підмета. Переважну частину цих речень становлять сполучникові та сполучнословні утворення, що репрезентовані двома різновидами: 1) звичайними конструкціями, підметова частина яких може поєднуватися з необмеженою кількістю присудків та містить сполучні слова *хто, що*: *...косить пшеницю комбайном у полі, хто смерть з автомата косив* (В. Сосюра); *Блажен, хто не навчився жити, блажен, хто зна – любить* (В. Стус); *Так що відійдїть, будь ласка, хто боїться бути збитим, наче в кеглі* (Л. Костенко); *Хто любить виноград – давай до виноградних лоз... кому до смаку помідор – вирощуй м'ясисті, болгарських сортів помідори* (О. Гончар); *Що посміхалося – сьогодні у задумі. І що журилося – не журиється, мовчить* (І. Драч); 2) специфічними складними реченнями із з'ясувально-суб'єктною підметовою частиною, у присудковій частині яких уживані дієслова у формі третьої особи або середнього роду однини та предикативи [6, с. 346–347]: *...почувається, що перед нами людина нелегкої долі* (О. Гончар); *Гнатові здається, що йому всі царства на світі подаровано, що він багатий, ніби сам цар* (У. Самчук); *Траплялось, що в зовсім несподіваному місці подавався знак, автомобіль спинявся, дверцята відчинялись, випускаючи обох на брук* (О. Гончар); *Не думалося і не гадалося, щоб до мене так пізно сам пан староста завітав* (М. Стельмах); *Біленьникам і на думку не спало, що разом з темно-бурою сірзною руїни, затемненої негодами, припаленої спеками, зник із причепуреного об'єкта і той дух грізності, що тут жив...* (О. Гончар);

Характерно, що заперечення тієї самої ознаки досягають за допомогою лексем різного морфологічного оформлення... (Укр. мова, 2010, № 3); **Дивним було, що після всього вона ще існувала** (О. Гончар); **Страшніше смерті, як нема де вмерти** (Д. Павличко). Коло опорних слів, що формують речення другого типу, семантично обмежене стативними предикатами. Безсполучникове поєднання підметової і присудкової предикативних частин можливе саме в складних реченнях зі взаємозалежними частинами другого типу: **Здавалось, ці люди не знали ніяких хвороб і дух їхній ніколи не відав занепа-лості** (О. Гончар); **Буває, влітку дощ над одним відділком пройде, а над другим його в той день і не бачили...** (О. Гончар); **Надії стало ясно: старий муляр проходить останній шматок свого життєвого шляху** (О. Кундзіч). Часто безсполучникові конструкції співвідносяться зі сполучниковими, про що свідчить можливість уставлення сполучників, пор.: **Здавалось, що ці люди не знали ніяких хвороб і дух їхній ніколи не відав занепа-лості; Буває, що влітку дощ над одним відділком пройде, а над другим його в той день і не бачили...** (О. Гончар). Однак відзначимо, що деякі безсполучникові речення зі взаємозалежними частинами не допускають такого вставлення, що зумовлено своєрідністю їхньої будови, пор.: **Згадалося: осінній зорепад і степ нічний, траншеями поритий** (М. Шаповал), але **Згадалося: був осінній зорепад і степ нічний, траншеями поритий і Згадалося, що був осінній зорепад і степ нічний, траншеями поритий**. Саме це дало підстави дослідникам зробити висновок про те, що відсутність сполучників робить предикативні частини безсполучникових конструкцій синтаксично незалежними одиницями, у яких граматичні зв'язки нейтралізовані, а отже, нейтралізована й опозиція сурядність / підрядність, та потрактувати безсполучникові складні речення як окремих тип синтаксичних утворень [8, с. 69–71]. Такий підхід призводить до невмотивованої нівеляції ролі інших засобів у вираженні синтаксичних зв'язків. Хоч сполучники і постають основними виразниками синтаксичного зв'язку і кваліфікаторами семантико-синтаксичних відношень, проте абсолютизувати їхнє значення не варто. Зокрема, у розглянутих реченнях, як уже йшлося, предикативний зв'язок між компонентами складної безсполучникової конструкції визначений валентними властивостями предиката і не залежить від того, сполучниково чи безсполучниково поєднані між собою підметова й присудкова частини.

Підрядний зв'язок, указуючи на підпорядкованість залежного компонента опорному, є односпрямованим, на його основі формуються складнопідрядні речення, які також зазвичай є сполучниковими або сполучнословними, проте можливе й безсполучникове поєднання головної і підрядної частин. І. Р. Вихованець зауважує, що безсполучникові конструкції становлять незначну частину складнопідрядних речень, до того ж, ґрунтуючись на валентному потенціалі компактної групи предикатних слів, вони функціонують тільки у сфері прислівного підпорядкування [6, с. 322]. Опорними в таких реченнях постають дієслова мовленнєвої, мисленнєвої діяльності, сприймання, відчуття тощо та окремі предикативи: **[Кращого краю, здається, немає, Але щоразу тривога проймає,] І розуміси: все менше на світі Світлих озер, що подібні на Світязь** (М. Луків); **Іван Оскарович відчув: щось не виходить** (О. Гончар); **Бачить – звівся з бур'яну чоловік, хотів щось сказати та й знову повалився в траву** (Г. Тютюнник); **З вікна видно: біля воріт зупинилася машина**. Як і в сполучникових складнопідрядних реченнях цього типу, підрядна частина в наведених безсполучникових реченнях заповнює відкриту предикатом правобічну об'єктну позицію. Більшість таких речень співвідносні зі сполучниковими, пор.: **[Кращого краю, здається, немає, Але щоразу тривога проймає,] І розуміси, що все менше на світі Світлих озер, що подібні на Світязь**. Проте серед безсполучникових складнопідрядних речень із прислівними підрядними частинами валентного характеру можна виокремити кілька специфічних різновидів, у яких уставлення сполучника неможливе, тобто такі речення не співвідносяться зі сполучниковими. До них належать:

1) конструкції на взірць: **...вона тулиться до нього плечем, наче говорить: ти мій, мій, все це тебе не стосується, нікому тебе не віддам** (О. Гончар); **Але я зібрав би всіх титанів І сказав би, знявши капелюх: Я не буду вам співать пеанів І хвальбою лоскотати слух** (В. Симоненко). Вони подібні до текстових утворень із прямою мовою, проте їхня підрядна частина тільки відтворює форму прямої мови, але в прямому сенсі не є такою;

2) конструкції, підрядна частина яких містить питальні частки та слова: **Ви усі розумні та відверті, Тож скажіть по щирості мені: Хто й за що вам дарував безсмертя, Хто й за що продовжив ваші дні?** (В. Симоненко); **Питав себе: що є життя?** (П. Загребельний). Відмінність таких речень від сполучникових

складнопідрядних полягає в специфічній інтонації, це відбито у вживанні двокрапки, а не коми між предикативними частинами, пор.: *Через перекладачів нас запитували, хто що уміє робити* (Л. Забашта).

Видається доцільним зарахувати до складнопідрядних речень і безсполучникові конструкції зв'язаної структури, у яких в одній із предикативних частин наявне дієслово в наказовому способі, яке виражає не імперативну функцію, а функцію маркера умови відносно іншої предикативної частини: *Не зроби я цього, мене саму треба в три ший гнати з партії* (І. Маценко). Засобом вираження приречення (за іншою термінологією – детермінантного) підрядного синтаксичного зв'язку в таких реченнях постає форма наказового способу дієслова з особливим синтаксичним значенням, аналогічним до того, яке виражають сполучники або сполучні слова [22, с. 58].

Односпрямованість синтаксичного зв'язку, на нашу думку, чітко виражена і в безсполучникових реченнях, у яких одна з предикативних частин, зазвичай перша, має у своєму складі синсемантичні слова, що потребують уточнення, конкретизування, така предикативна частина не може функціонувати як самостійне просте речення: *...напевне знаю – так було: То не скрипка кликала – волосся, що тобі спадало на чоло* (В. Симоненко); *Існує повір'я: яка погода на Благовіщення, така і на Великдень* (Запорізька правда, 7.04.2009). Розглядані конструкції також варто зарахувати до складнопідрядних безсполучникових речень.

Отже, підрядний зв'язок у безсполучникових конструкціях виникає внаслідок формально-граматичної і семантико-синтаксичної незавершеності однієї з предикативних частин (вона є головною), яка й передбачає появу іншої предикативної частини.

Сурядний зв'язок пов'язує рівноправні, граматично незалежні компоненти, а отже, є неспрямованим. Він постає реченневотвірним для складносурядних речень – сполучникових і безсполучникових, проте в «системі типів складносурядного речення безсполучникові складносурядні речення посідають незначне місце. Вони не мають такої розгалуженості семантико-синтаксичних відношень, яка властива сполучниковим складносурядним конструкціям. Безсполучникові складносурядні речення функціонують у вузькій сфері, у сфері однієї з груп складносурядних речень відкритої структури. Цю групу утворюють єднальні складносурядні речення з часовими відношеннями між суряд-

ними частинами» [6, с. 304]: *Золотіє вечірня тополя, Дивним світлом горять небеса* (М. Луків); *Пройдуть зливи, замовкнуть грози, Задрімають вітри на ланах...* (В. Симоненко); *Достигло жито, споловіло жито, Вогнем червоним палахкочуть маки* (М. Луків). Як визначальні диференційні ознаки безсполучникових складносурядних речень дослідники називають однотипність їхніх предикативних частин та потенційну необмеженість сурядного ряду [6, с. 305]. Однотипність предикативних частин часто спричиняє їхній паралелізм: *Падав і не падав перший сніг, курилась і не курилась земля, підбиваючись під розкошлану димчасту куделю осіннього вечора* (М. Стельмах); *Довго спали вітри у ярах на припоні, Довго тиша гнітюча полями повзла...* (В. Симоненко); *Ще не лякає слово «стронцій», Ще можна ніжитись на сонці, Ще чиста в Прип'яті вода, Іще чорнобильська біда І всюдисуца небезпека І нереальна, і далека...* (М. Луків). У таких реченнях можливі два різновиди семантико-синтаксичних відношень – одночасності дій, процесів або станів та часової послідовності [6, с. 305; 8, с. 80–88]: *Нас літаки несуть над хмарами, Везуть на море кораблі* (М. Луків); *Місяць хилиться над причілкою, Зорі сріблом малюють шиби, Шиби шепчуть щось синє вишині* (М. Луків) – одночасність; *Минула осінь, одвіяла-відхурделила зима, настала бентежна пора ряс-ту, пора зацвітань і одцвітань* (М. Стельмах) – часова послідовність. Дещо відрізняються від розглянутих вище конструкції, у яких предикативні частини пов'язані одним предметом думки: *В одному місці довелося розминатися з легкокрилим табуном гостроносих, схожих на ракети човнів; в кожному сиділо по восьмеро гребців, вони то згинались, то розгинались в єдиному ритмі, в єдиному помаху весел, тільки чулося дружне плесь-плесь* (О. Гончар); *Місто типово південне, із світлого черепашику, вдень воно аж очі сліпить і все засипане цвітом акацій...* (О. Гончар); *Життя було, воно брало своє...* (О. Гончар). С. І. Дорошенко назвав їх «безсполучниковими складними структурами із значенням сумісності дій» та визначив такі їхні специфічні риси: 1) вони не формують однорідного ряду перелічуваності; 2) у вираженні присудків предикативних інгредієнтів не завжди дотримана одночасність, хоч і немає послідовності в називанні дій. Він подає такі конструкції серед речень перелічувальної семантики з ознаками одночасності [8, с. 85]. Видається доцільнішим розглядати їх окремо, як специфічну групу складносурядних безспо-

лучникових речень, адже вони не допускають уставлення сурядних сполучників, але граматична рівноправність їхніх предикативних частин є безперечною.

У складних реченнях із недиференційованим синтаксичним зв'язком протиставлення спрямованість / неспрямованість синтаксичного зв'язку нейтралізоване. Складні речення з недиференційованим синтаксичним зв'язком бувають тільки безсполучниковими, оскільки саме відсутність спеціальних показників нейтралізує чітку диференціацію синтаксичних зв'язків. Недиференційований синтаксичний зв'язок породжує і недиференційовані семантико-синтаксичні відношення між предикативними частинами цих речень. Розглядані речення досить різноманітні, їх можна трансформувати в складнопідрядні або складносурядні чи в складнопідрядні різних типів, пор.: *Новаторським є і принцип побудови етимологічного аналізу як наукової основи топоніміки: етимологізований матеріал подано не за функційно-семантичним наповненням топоформанта, а за алфавітно розташованим типом ойконіма в окремій словниковій статті* (Укр. мова, 2011, № 3) – *Новаторським є і принцип побудови етимологічного аналізу як наукової основи топоніміки, адже етимологізований матеріал подано не за функційно-семантичним наповненням топоформанта, а за алфавітно розташованим типом ойконіма в окремій словниковій статті; Новаторським є і принцип побудови етимологічного аналізу як наукової основи топоніміки, а саме: етимологізований матеріал подано не за функційно-семантичним наповненням топоформанта, а за алфавітно розташованим типом ойконіма в окремій словниковій статті; Думка думку обганяла, душу пік неспокій* (М. Луків) – *Думка думку обганяла, і душу пік неспокій; Думка думку обганяла, а душу пік неспокій; Думка думку обганяла, коли душу пік неспокій; Думка думку обганяла, бо душу пік неспокій*. Саме в таких реченнях особливо важливу роль для диференціації їхнього значення відіграють інтонація та семантика предикативних частин, тому складні безсполучникові речення з недиференційованим зв'язком можна вважати перехідними «між узусними та віртуально-системними утвореннями, що й засвідчує можливість їх аналізу на рівні мовної системи» [9, с. 419–420].

Окремо зупинимось на структурах на зразок *Поглянь: у землю падає насіння І умирає задля воскресіння* (М. Луків); *І тільки нечупари витріщувались на дівчину: чого, мовляв, щодня навіть*

на поліття йти в чистій сорочці? (М. Стельмах); *Дядька я вбити зневагою мушу, Тільки у грудях клекоче гроза: Хто обікрав, обскуб його душу? Хто його совісті руки зв'язав?* (В. Симоненко); *Білуватий, туманний світанок сплеснув дерев'яним веслом десь неподалік: мабуть, хтось уже вирушив до причалу власним човном, поспішаючи повернутися до Києва* (В. Шевчук); *І вже на весіллях своїх подруг у душу Оксани забивався тривожний холодок: чому ж я не думаю ні про кого?* (М. Стельмах). С. І. Дорошенко акцентував увагу на тому, що в таких реченнях опорне слово першої частини лише підводить до сприймання, а семантична ланка, яка позначає сам процес сприймання (або мислення. – Р. Х.), пропущена [8, с. 104–105], пор.: *Поглянь і побачиш: у землю падає насіння І умирає задля воскресіння; І тільки нечупари витріщувались на дівчину, думаючи: чого, мовляв, щодня навіть на поліття йти в чистій сорочці?*; *Дядька я вбити зневагою мушу, Тільки у грудях клекоче гроза. Цікаво: Хто обікрав, обскуб його душу? Хто його совісті руки зв'язав?*; *Білуватий, туманний світанок сплеснув дерев'яним веслом десь неподалік, на підставі чого припускаємо: мабуть, хтось уже вирушив до причалу власним човном, поспішаючи повернутися до Києва; І вже на весіллях своїх подруг у душу Оксани забивався тривожний холодок, їй спадало на думку: чому ж я не думаю ні про кого?* Речення з імплікованими семантичними ланками російська дослідниця С. О. Шувалова називає кількісно асиметричними, тобто такими, що в них кількість граматичних ланок не збігається з кількістю змістових [23]. У цих реченнях протиставлення граматично незалежна / граматично залежна предикативна частина прозоре, але імплікація семантичної ланки призводить до руйнування співвідношення опорне слово – підрядна частина, унаслідок чого синтаксичний зв'язок між предикативними частинами варто розглядати, на нашу думку, як недиференційований.

Отже, складні безсполучникові утворення є досить різними за своєю формально граматичною і семантико-синтаксичною структурою, вони охоплюють як одиниці власне мовного рівня – складні речення зі взаємозалежними частинами, складнопідрядні й складносурядні, так і перехідні між узусними й віртуально-системними – складні речення з недиференційованим синтаксичним зв'язком. Перспективу дослідження вбачаємо в з'ясуванні чинників формування тих чи тих семантико-синтаксичних відношень у конструкціях із недиференційованим синтаксичним зв'язком.

Список літератури

1. Белошапкова В. А. Сложное предложение в современном русском языке (некоторые вопросы теории) / В. А. Белошапкова. – М. : Просвещение, 1967. – 160 с.
2. Беляев Ю. И. Синтаксис современного русского литературного языка : учеб. пособие [для студ. филол. спец. пед. высш. учеб. заведений] / Ю. И. Беляев. – Херсон : Айлант, 2001. – 494 с.
3. Богородицкий В. А. Общий курс русской грамматики / В. А. Богородицкий. – [5-е изд., перераб.]. – М. ; Л. : Соцэргиз, 1935. – 356 с.
4. Валгина Н. С. Синтаксис современного русского языка : учеб. для вузов / Н. С. Валгина. – [2-е изд.]. – М. : Высш. шк., 1978. – 439 с.
5. Ващенко В. С. Українська мова : посіб. для серед. спец. навч. закладів УРСР / В. С. Ващенко. – [2-ге вид., випр.]. – Х. : Вид-во Харків. ун-ту, 1961. – 349 с.
6. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підруч. [для студ. филол. фак. вуз.] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
7. Гвоздев А. Н. Современный русский литературный язык : Синтаксис. / А. Н. Гвоздев. – М. : Учпедгиз, 1958. – Ч. 2. – 302 с.
8. Дорошенко С. І. Наукові простори : [вибр. праці] / С. І. Дорошенко. – Харків : Новое слово, 2009. – 488 с.
9. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Синтаксис : [монографія] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2001. – 662 с.
10. Кислиця Д. Граматика української мови / Д. Кислиця. – Нью-Йорк : Вид-во Шкільної ради при УККА, 1990. – Ч. II : Синтакса. – 88 с.
11. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Синтаксис / Б. М. Кулик. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Рад. шк., 1965. – 282 с.
12. Основы построения описательной грамматики современного русского литературного языка. – М. : Наука, 1966. – 211 с.
13. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / А. М. Пешковский. – [7-е изд.]. – М. : Гос. учеб.-пед. изд-во Мин. просв. РСФСР, 1956. – 511 с.
14. Поспелов Н. С. О грамматической природе и принципах классификации бессоюзных сложных предложений / Н. С. Поспелов // Вопросы синтаксиса современного русского языка. – М. : Изд-во АН СССР, 1950. – С. 11–19.
15. Руднев А. Г. Синтаксис современного русского языка : [учеб. пособие для студ. ун-тов и пед. ин-тов] / А. Г. Руднев. – М. : Высш. шк., 1963. – 363 с.
16. Русская грамматика : в 2-х т. – М. : Наука, 1980–1982. – Т. 2 : Синтаксис. – 1982. – 709 с.
17. Сабанеева М. К. Об одном виде бессоюзной связи / М. К. Сабанеева // Филол. науки. – 1970. – № 5. – С. 44–51.
18. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посіб.] / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища шк., 1994. – 670 с.
19. Современный русский язык : учеб. для филол. спец. ун-тов / [В. А. Белошапкова, Е. А. Брызгунова, Е. А. Земская и др.] ; под ред. В. А. Белошапковой. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Высш. шк., 1989. – 800 с.
20. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1972. – 516 с.
21. Чорній С. Граматика української мови. Ч. II : Синтакса / С. Чорній. – Брокпорт ; Нью-Йорк : Вид-во Шкільної ради при УККА, 1969. – 124 с.
22. Ширяев Е. Н. Бессоюзное сложное предложение в современном русском языке / Е. Н. Ширяев. – М. : Наука, 1986. – 221 с.
23. Шувалова С. А. Смысловые отношения в сложном предложении и способы их выражения / С. А. Шувалова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1990. – 160 с.
24. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : [підруч.] / К. Ф. Шульжук. – К. : Вид. центр «Академія», 2004. – 408 с.

R. Khrystianinova

LINGUISTIC STATUS OF ASYNDETIK COMPLEX STRUCTURES

The article deals with clarifying of linguistic status of asyndetic complex structures in contemporary Ukrainian literature. The main focus is on the specifics of their formal grammatical, semantic, and syntactic organization, as well as on the features of asyndetic complex constructions. The latter gives ground for attributing various asyndetic units to different types of complex sentences.

Keywords: asyndetic complex construction, complex sentences with interdependent parts, complex sentences, compound sentences, complex sentences with non-differentiated syntactic connection.

Матеріал надійшов 26.06.2013